

Opettamisen taidot - Pedagoginen asiantuntijuus yliopistolla

Sari Lindblom-Yläne
Yliopistopedagogiikan professori, johtaja
Yliopistopedagogiikan tutkimus- ja
kehittämisyksikkö YTY
Helsingin yliopisto

Riittääkö oman tieteenalan asiantuntijuus laadukkaan opetuksen takaamiseksi?

- Pedagoginen asiantuntijuus
 - Tietämys yliopistopedagogisen tutkimuksen keskeisistä tutkimustuloksista
 - Esim. oppimisen, opiskelun, opettamisen ja arvioinnin keskeiset lainalaisuudet
 - Kyky soveltaa pedagogista tietoa omaan opetukseen
 - tai laitoksen opetuksen kehittämiseen
 - Kyky ratkoa uusia ongelmia ja vaikeita tilanteita pedagogisen tiedon ja kokemuksen avulla
 - Kyky edistää opiskelijoiden oppimista
 - Kyky tukea asiantuntijaksi kehittymisen prosessia

Lähestymistavat opettamiseen

- Lähestymistavalla tarkoitetaan opettajan opetustoimintaa tietyssä opetustilanteessa
- Lähestymistapa on
 - kontekstispesifi eli opetustilanne, opiskelijat ja opetusmenetelmä vaikuttavat
 - dynaaminen eli muuttuva ja kehittyvä
 - tieteenalaspesifi eli tieteenalakohtaisia eroja löydetty

Laadukas opetus edistää laadukasta oppimista

- Opettajan ja opiskelijoiden lähestymistavat ovat vuorovaikutuksessa keskenään
 - Kuitenkin siten, että opettajalla on suurempi vaikutus opiskelijoihin kuin toisin päin
- Opettajan omilla opetuskokemuksilla ja laitoksen opetuskulttuurilla on vaikutusta opettajan lähestymistapaan
 - Lindblom-Yläne, Nevgi & Trigwell, submitted
- Vaikutus kahteen suuntaan:
 - omien kokemusten toistaminen ja kulttuurin ylläpitäminen
 - selkeä etäisyyden ottaminen ja omien (huonojen) kokemusten välttäminen

Lähestymistapojen ulottuvuudet

(Postareff & Lindblom-Ylänne, 2008)

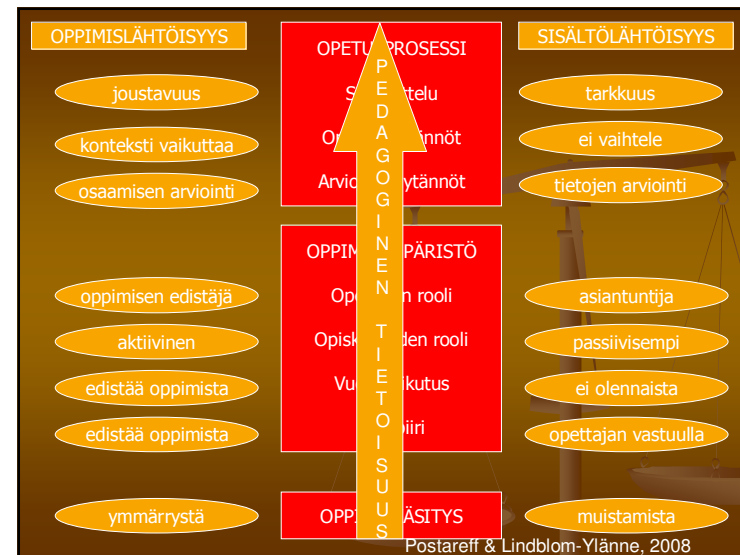
- **Sisältölähtöinen lähestymistapa**
 - myös: opettajakeskeinen, sisältökeskeinen
 - Keskiössä opetettava tieto
 - tieteenalakohtaiset sisällöt
 - Totuttujen opetuskäytäntöjen soveltaminen
- **Oppimislähtöinen lähestymistapa**
 - myös: opiskelijälähtöinen tai -keskeinen
 - Keskeisenä tavoitteena edistää opiskelijoiden oppimista
 - Opetusmenetelmien ja oman opetuksen kehittäminen

Esimerkki sisältölähtöisestä lähestymistavasta

- "En ole kauheen kokenut opettaja...opetuskokemus on vähän satunnaista, joten se arviointikin on tietysti on vaikeampaa. Mä paljon mielummin opetan isompia ryhmiä kuin pieniä elikkä mä selkeesti niinku huomaan sen, että tämmönen ryhmän aktivointi johonkin keskusteluun on vaikeampaa. Mä sovellun niinku paremmin tällaiseen tiedon jakamiseen kuin ryhmän aktivoimiseen. Onhan meillä paljon sellaista, mitä voisi keskustelemalla tehdä, mutta multa puuttuu ne keinot, joilla saadaan ne ihmiset keskustelemaan. Mä en oo myöskään kauheen innokas opettaja. Se on eneminkin niinku väkipakosta tehtävä, jos haluaa yliopistolla roikkuu. Mä oon niinku vastentahtonen opettaja. Tietysti yritän peittää sen opiskelijoilta, että mä en halua niitä opettaa. Koska se on nyt sentään minimiammattitaidon mittari, että yrittää vaikuttaa siltä, että molemmin puolin on kauhean kiinnostava tilanne."
- 39-vuotias nainen, humanistinen tiedekunta

Esimerkki oppimislähtöisestä lähestymistavasta

- "Sanotaan, et näitten opintojen jälkeen olen tajunnut sen, että tavallaan opiskelija on siinä oppimisprosessin keskipisteessä eli siitä pitää lähteä, miten opiskelija kokee, hahmottaa oppimistilanteen ja sitä kautta opettaja sitten miettii, miten pitäis opettaa parhaiten. Olen yrittänyt luopua siitä ajatuksesta, että opettaja seisoo luokan edessä ja jakaa tietoa tavallaan. Opettaminen on oppimisen tukemista enemmänkin."
- 38-vuotias mies, oikeustieteellinen tiedekunta

Opetuksen ulottuvuudet: Opetusprosessi/ opetuksen suunnittelu

(Postareff & Lindblom-Ylänne, 2008)

■ Oppimislähtöinen

- "En yleensä suunnittele tarkasti, mitä sanon vaan otan aina yleisön huomioon. Mulla on erilaisia materiaaleja ja mietin aina olisiko ne kiinnostuneita tästä tai toisesta. Jos ne ei vaikuta innostuneilta, otan toisen materiaalin."

■ (44-vuotias nainen, humanistinen tiedekunta)

■ Sisältölähtöinen

- "Tapa jolla opetan on tavallaan standardimenetelmä: yritän valmistautua niin perusteellisesti kuin mahdollista, sillä en tykkää esiintyä yleisön edessä...se hermostuttaa mua. Mitä hermostuneempi oon, sitä vähemmän oon tietoinen aiheesta, siksi mun täytyy valmistautua mahdollisimman hyvin."

■ (36-vuotias nainen, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta)

Opetuksen ulottuvuudet: Oppimisympäristö /vuorovaikutus

(Postareff & Lindblom-Ylänne, 2008)

■ Oppimislähtöinen

- "Yritän keskustella opiskelijoiden kanssa mahdollisimman paljon ja kysyä paljon kysymyksiä ja toivoa, että opiskelijat kysyisivät multa paljon. En odota valmiita vastauksia vaan avointa keskustelua...Ei ole absoluuttisia vastauksia, mutta on ideoita, joita pitää työstää ihmisten omassa mielissä."

■ (42-vuotias mies, biotieteellinen tiedekunta)

■ Sisältölähtöinen

- "En ole vielä käyttänyt paljon aktiivisia menetelmiä, mutta yritän kyllä saada aikaiseksi keskustelua. Mun opetus on aika opettajakeskeistä. Mulla on paljon massaopetusta. Mitä suurempi ryhmä, sitä vaikeampi on olla vuorovaikutteinen."

■ (45-vuotias nainen, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta)

Opetuksen ulottuvuudet: Oppimisympäristö /opiskelijoiden rooli

(Postareff & Lindblom-Ylänne, 2008)

■ Oppimislähtöinen

- "Mä haluan ajatella, että oppija on vastuussa omasta oppimisestaan ja on aktiivinen...etten mä prosessoi valmiiksi kaikkea tietoa opiskelijoille...etten anna kaikkia vaihtoehtoisia selityksiä opiskelijoille valmiina."

■ (nainen, valtiotieteellinen tiedekunta)

■ Sisältölähtöinen

- "Mä olen vahvasti sitä mieltä, että olen vastuussa, että olen siellä suuren opiskelijajoukon edessä...josta en tiedä paljoakaan ja joilta en voi odottaa paljon mitään, varsinkaan kurssin alussa."

■ (35-vuotias mies, humanistinen tiedekunta)

Opetuksen ulottuvuudet: Oppimisympäristö /ilmapiiri

(Postareff & Lindblom-Ylänne, 2008)

■ Oppimislähtöinen

- "Musta on tärkeää luoda ilmapiiri, jossa opiskelijat uskaltaisi kysyä kysymyksiä ja ilmaista vastakkaisiakin näkemyksiä... luoda jonkinlainen tila näille näkemyksille."

■ (56-vuotias nainen, farmasian tiedekunta)

■ Sisältölähtöinen

- "Luennointiahan se aika paljon on. Ajasta riippuen yritetään kans teettää tehtäviä. Ja mä kiertelen niitä katsomassa ja vitsailen ja puhun mukavia."

■ (36-vuotias mies, oikeustieteellinen tiedekunta)

Opetuksen ulottuvuudet: oppimiskäsitys (Postareff & Lindblom-Ylänne, 2008)

■ Oppimislähtöinen

- "Tärkeintä opettamisessa on se, että opiskelijat oppii syvällisesti, eikä siis opettele ulkoa ja unohda heti tentin jälkeen. Syväoppimisella tarkoitetaan, että opiskelijat analysoisi aktiivisesti itse, olisivat kriittisiä...ilmaisivat erilaisia näkemyksiä analyttisesti."

■ (45-vuotias mies, humanistinen tiedekunta)

■ Sisältölähtöinen

- "Haluan opiskelijoiden oppivan ja muistavan keskeiset asiat...ne joita pidän tärkeinä...Keskeiset asiat, joita pidän tärkeimpänä, ne haluan opiskelijoiden oppivan ja muistavan keinolla millä hyvänsä."

■ (30-vuotias nainen, teologinen tiedekunta)

Sisältölähtöinen lähestymistapa ei ole "kontekstiherkkä"

(Lindblom-Ylänne et al., 2006)

- Itsensä vahvasti sisältölähtöisiksi arvioivat opettajat eivät vaihda opetustapaansa opetustilanteesta toiseen
 - "Opetan aina samalla tavalla"
 - "Minulle on muodostunut tietynlainen opetusrutiini"
- Opetusrutiinit eivät aina ole pahasta
 - Vahvistavat opettajan pystyvyyssuomuksia
 - Voivat estää oppimislähtöisyyden edistämistä

Oppimislähtöinen lähestymistapa on dynamisempi

(Lindblom-Ylänne et al., 2006)

- Vaihtelee opetuksen sisällön, opiskelijoiden tason ja oppimisympäristön mukaan
- Opettajat arvioivat itsensä vähemmän oppimislähtöisemmiksi kun opettavat tyypillisessä opetustilanteessa verrattuna harvinaisempaan tilanteeseen
 - $t(181)=-3.12, p=.002$

Miksi oppimislähtöisyyttä pitäisi edistää yliopistoissa?

- Oppimislähtöinen on täydellisempi, kattavampi ja joustavampi
- Oppimislähtöisyys sisältää elementtejä sisältölähtöisyydestä
 - mutta sisältölähtöinen ei oppimislähtöisyydestä
- Opettaminen ja oppiminen ovat vuorovaikutuksessa keskenään
- Oppimislähtöisyyden on todettu edistävän opiskelijoiden syväsuuntautuneisuutta
 - (Trigwell, Prosser & Waterhouse, 1999)

Tieteenala on yhteydessä opetukselliseen lähestymistapaan

(Lindblom-Ylänne, Trigwell, Nevgi & Ashwin, 2006)

- Luonnontieteitä edustavat opettajat arvioivat itsensä sisältölähtöisemmiksi kuin humanistisia ja yhteiskuntatieteitä edustavat opettajat
 - $t[300] = 3.58, p < .001$
- Vastaavasti humanistisia ja yhteiskuntatieteitä edustavat opettajat arvioivat itsensä oppimislähtöisemmiksi kuin luonnontieteitä edustavat opettajat
 - $t[300] = -4,54, p < .001$

Opettajien lähestymistavat ja pystyvyysuskomukset eri tieteenaloilla

(Lindblom-Ylänne et al., 2006)

Skaala	Luonnontieteet	Soveltavat luonnontieteet	Humanistis-yhteiskuntatiet. alat	Soveltavat humanistis-yht.kuntatiet. alat	F (p)
Oppimislähtöinen	3.4	3.6	4.0	3.9	8.45 (.000)
Sisältölähtöinen	3.0	3.3	2.8	3.0	5.90 (.001)
Pystyvyysuskomus	4.2	4.0	4.2	4.1	1.76 (.154)

Pystyvyysuskomukset eri tiedekunnissa

(Lindblom-Ylänne et al., 2006)

- Matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan opettajat arvioivat pystyvyysuskomuksensa merkittävästi korkeammaksi kuin muiden tiedekuntien opettajat
 - $F(10,193)=2.86, p=0.003$
- Tieteenala ja tiedon luonne ovat siten yhteydessä opettajan luottamukseen itsestään opettajana

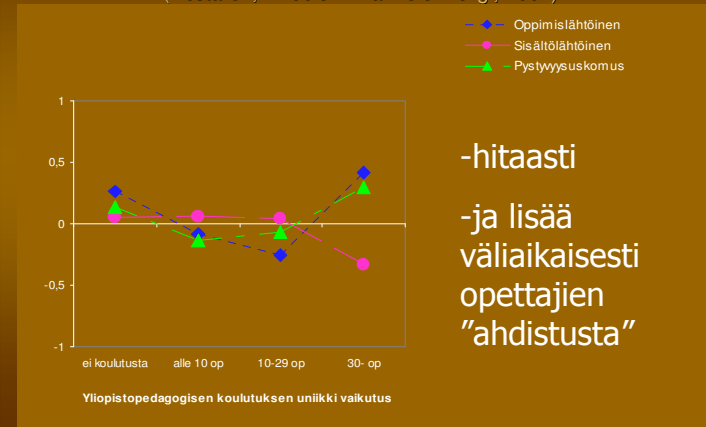
Tieteenalojen erityispiirteet yliopistopedagogisessa koulutuksessa

- Tieteenalakohtaisen yliopistopedagogiikan merkitys
 - Evidenssiä oman alan opetuksen ja oppimisen tutkimuksista
- Oman opetuksen reflektointi lähtökohtana
 - Tiedon ja tietämisen luonne kullakin tieteenalalla
 - Tutkimustraditioiden erilaisuus
 - Omat tutkimustraditiot vs. yliopistopedagoginen tutkimus
 - Oman tieteenalan opetuskulttuuri
 - Opetuksen sisällöt

Voidaanko pedagogisella koulutuksella vaikuttaa opettajan lähestymistapaan? Entä mikä on opetuskokemuksen vaikutus?

Yliopistopedagoginen koulutus edistää oppimislähtöisyyttä

(Postareff, Lindblom-Ylänne & Nevgi, 2007)

Pedagogisen koulutuksen pitkäaikaisvaikutukset

(Postareff, Lindblom-Ylänne & Nevgi, in press)

- Jos pedagogisen koulutuksen määrä oli pysynyt samana kaksi vuotta,
 - ei muutoksia lähestymistavassa tai pystyvyyskomuksissa
- Jos pedagogisen koulutuksen määrä oli lisääntynyt kahden vuoden aikana,
 - tilastollisesti merkitsevä lisäys oppimislähtöisyyttä ja pystyvyyskomuksia mittaavilla asteikoilla
 - Yli 20 op suorittaneiden osalta pystyvyyskomukset jatkoivat nousuaan kurssin suorittamisen jälkeenkin

Miksi pedagogisten kurssien pitää olla pitkähäköjä?

- Opetustaidon kehittäminen on pitkä prosessi
- Muutos vaatii aikaa pohtia ja arvioida omaa opettajuutta ja opetusta
 - Muutokset opetuskäytännöissä ovat työläitä
- Pitkän kurssin aikana jää riittävästi aikaa reflektiolle ja muutokselle
 - Mahdollisuus palautteeseen ja keskusteluihin prosessin aikana
- Yhden päivän kurssit ja työpajat voivat lisätä kiinnostusta ja opetusmotivaatiota
 - Eivät kuitenkaan välttämättä edistä käsitteellistä muutosta

Mitä hyötyä on yliopistopedagogiikan opinnoista?

- "Yksi asia mihin kurssi on vaikuttanut, niin itsevarmuuteen, mikä oli jollain tavalla yllättävääkin. Mä kuvittelin ennen kurssia, että se olisi vaikuttanut opetustaitoihin tai jotenkin kykyihin. Jotenkin musta tuntuu, että loppujen lopuksi se vaikutti siihen, että mä uskon ja mitä mä teen. Ja se, että siellä keskusteltiin aika paljon ihmisten kanssa ja huomattiin, että ihmisillä on ihan samantyyppisiä ongelmia, eikä niihin ongelmiin kaaduta."

Lähteet

- Lindblom-Ylänne, S., Trigwell, K., Nevgi, A. & Ashwin, P. (2006). How approaches to teaching are affected by discipline and teaching context. *Studies in Higher Education*, 31 (3), 285-298.
- Lindblom-Ylänne, S., Nevgi, A. & Trigwell, K. (2007). The effect of own study experiences and teaching traditions of own discipline on regulation of university teaching. Submitted for publication.
- Postareff, L. & Lindblom-Ylänne, S. (2008). Variation in teachers' descriptions of their teaching – Broadening the understanding of teaching in higher education. *Learning and Instruction*, 18 (2), 109-120.
- Postareff, L., Lindblom-Ylänne, S. & Nevgi, A. (2007). The effect of pedagogical training on teaching in higher education. *Teaching and Teacher Education*, 23 (5), 557-571.
- Postareff, L., Lindblom-Ylänne, S. & Nevgi, A. (in press). A follow-up study of the effect of pedagogical training on teaching in higher education. *Higher Education*.